

ВІД КРАСИ СЛОВА –

ДО КРАСИ ЛЮДИНИ

Людина з'являється на світ маленькою, безпомічною істотою. Хіба можна бути байдужим до її долі, подальшого життя? Як навчити її робити вірні перші життєві кроки, виховати здоровою і розумною, чесною і правдивою, відважною і кмітливою, доброю і щирою? Ці та інші педагогічні проблеми, здається, вічно постають перед батьками, вихователями, громадськістю...

У формуванні духовного світу людини неоціненна роль належить мові, рідному материнському слову. Один з найвизначніших педагогів ХХ століття, наша національна гордість, Василь Олександрович Сухом-линський стверджував: “Якщо я вірю в могутню силу виховання, то одним з найголовніших джерел цієї віри є краса, поезія, викарбувана століттями глибина людської мудрості, Слова”. Великий український педагог завжди ділився своїми спостереженнями і набутим досвідом, що світ слова, краса слова розширюють загальний світогляд дитини, породжують почуття благородної гордості, людської гідності.

Саме через мову народу кожна людина сприймає красу природи і мистецтва, музики і людських стосунків. Мова виступає основною ознакою кожної нації. Знищення мови веде до знищення народу. Рівень розвитку рідної мови відображає рівень духовного розвитку суспільства. Словник – це те, що знає нація про світ, а граматики – це те, як вона про цей світ говорить. Наша рідна українська мова належить до числа наймилозвучніших, найпоетичніших, найчарівніших мов світу. Знати мову, берегти чистоту мови – сьогодні стає обов'язком кожного справжнього патріота своєї землі.

Велике значення мови для культури нації. Розвиток культури починається з розвитку мови. За станом мови можна встановити стан культури. Чим розвиненіша мова, тим яскравіша, багатша і різноманітніша культура. І навпаки. Тому кожен з нас, хто причетний до справи культури, освіти, виховання, повинен дбати

про мову як засіб творення національної духовності та національної культури. Без української мови не буде Української держави. Тому треба широко підтримати зусилля, спрямовані на виконання прийнятого Верховною Радою України у 1989 році Закону про державний статус української мови.

Велике занепокоєння викликає стан розмовної мови. Мовна культура є важливим елементом загальної культури і вихованості людини. Любов до слова як до хліба, до своєї історії, до батьків і до землі, на якій живеш, сама по собі не прийде, її потрібно виховувати з дитинства. Через лагідне слово батька і колискову пісню матері, через чарівність звуків, якими насолоджується дитина, відбувається невидимий процес духовного становлення людини, залучення її до вершин народної і світової скарбниці мудрості, краси і добра. Народ століттями творив свою духовну культуру і мовні багатства: казки, думи, притчі, пісні, прислів'я та поговірки, які слід ширше використовувати у виховній роботі з дітьми. Учені-педагоги і психологи стверджують, що словесна блекота і недорозвиненість, моральна амортизація неминуче призводять до фізичного занепаду. Сьогодні, на превеликий жаль, у громадських місцях, на вулиці і в транспорті, в магазині і в клубі, скрізь і всюди почуєш непристойні слова як виразник духовної порожнечі і спустошеності людини.

У стосунках з дітьми, між членами сім'ї недопустимі грубі і лайливі слова. Народні звичаї і мораль засуджують тих батьків, які лаються, що породжує потворність у взаєминах. “Як батько кричить, то син гарчить, а як батько лається, то син кусається”, – говорить українська народна приказка. У мовному спілкуванні красивим є тільки те, що вкладається у рамки пристойних людських відносин. І коли у розмові людина вживає слова-паразити, що несуть у собі грубість і нетактовність, то слід ще й пам'ятати про їх негативну реакцію, яка руйнує людину зсередини. Якщо мову вважати п'ятою стихією, що оболонкою обтягує світ, то матюки відіграють роль фреонів, внаслідок дії яких утворюються озонові отвори. Осквернені вуста, розмикаючись, впускають в душу людини

мертвизну, спустошення, деградацію.

Матюки, усілякі словесні “жаргонні кентаври” – це мовні тромби, які призводять до незримого духовного паралічу. Нас постійно виснажує деформована мова. Ось чому незамінними і вірними друзями для людини у всі часи були книги – носії знань. А жити без знань, а значить і без книги, людина не може. У давній народній “Казці про бідного чоловіка і його синів” розповідається, як три сини пішли на заробітки. Старший приніс додому золото, середній – гроші, а найменший здобув знання і став найщасливішим. Народна мудрість говорить, що знання та розум – скарб людини. Споконвіків народ прагнув за допомогою слова одухотворити працю, прикрасити і облагородити взаємини між людьми. Через мову усвідомлюються пізнання навколишнього світу й духовний розвиток особистості. Сам процес навчання дітей розпочинається, як відомо, з вивчення мови. Сьогодні, в час духовного відродження нашої держави, у вихованні підростаючого покоління першочергового значення набуває процес повернення споконвічних джерел народної мудрості – народної педагогіки. Словесна творчість дорослих для дітей – колискові пісні,

пестушки, потішки, забавлянки, небилиці, казки, бувальщини, легенди – все це повинно і неодмінно буде успішно слугувати справі виховання доброти і людяності, чесності і порядності, щирості і працелюбства у дітей. У дитячих садках та початкових класах школи вихователям треба більше уваги приділяти дитячому фольклору: закличкам, скоромовкам, дражнилкам. Діти люблять усілякі словесні ігри, що передають вигаданими словами не тільки числові, а й інші поняття, що істотно впливає на вироблення в них мовної інтуїції.

Сподіваюсь, що дане навчальне видання слугуватиме потребам формування і становлення національно-мовної особистості, такої, що не тільки знає українську мову, володіє нею, а й здатна творчо самовизначатися нею, пропагувати її, захищати і розвивати її, тобто ставитися до неї свідомо, з почуттям відповідальності за її долю.

